

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

§. II. Quid, & Quotuplex sit Sententia probabilis?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

dependenter ab autoritate loquentis, & ideò potest definiri: *fallibilis apparentia veri ab autoritate loquentis independens adeò magna, ut sit apta ad fundandum prudentem assensum.* Porro loci ac fontes, ex quibus hauriri potest hæc probabilitas, sunt primo lex, ejusque explicatio, & concordia circa legem. Secundo. Consuetudo, quæ & legis interpretis est, & vim legis ipsa obtinet. Tertio Titulus possessionis, de quo supra. Quarto. Necessitas, hæc enim, cum legem non habeat, multa alioquin illicita reddere solet licita. Quinto. Effectus, damna, absurda, quæ vel sequuntur, vel secutura rationabiliter videntur ad aliquam operationem. Sexto. Finis, natura, proprietates alicujus objecti, ita hic a. 2. §. 1. n. 1. Clariss. P. Paulus Mezger.

VI. Ex dictis jam facile deducitur, quòd si Probabilioritas, ut vocant, sive major probabilitas, & quid minor? cùm enim Probabilitas consistat in apparentia veritatis, quantò major, vel minor est hæc apparentia, tantò major, vel minor est Probabilitas. Illa proinde apparentia est probabilitas major, quæ plures peritos & probos irreprehensibiliter & ut viros doctos ac probos decet, judicantes allicit ad assensum. Minor est, quæ pauciores ejusmodi viros allicit ad assensum. Quando verò duæ apparentiæ æqualiter multos alliciunt ad assensum, constituunt probabilitates æquales. Nam ex perfectione, & magnitudine effectus præcipui, qui in præsentia est assensus causatus in intellectu prudentium, rectè colligitur perfectio, & magnitudo causæ, ita ut majoritas effectus arguat majoritatem, minoritas minoritatem; æqualitas æqualitatem, causæ, quæ hîc est Probabilitas.

§. II.

Quid, & Quotuplex sit Sententia probabilis?

SUMMARIUM.

7. *Definitio, conditiones, & proprietates sententia probabilis.* 8, 9. *Divisiones*

siones Opinionis probabilis. 10. An dua opiniones contradictoriae possint esse simul probabiles? 11. An sententia probabilis improbabilis, & improbabilis fieri possit probabilis? 12. An omnis opinio Speculativè probabilis sit etiam practicè probabilis? 13. Directe non probabile fieri potest probabile indirecte. 14. Non omnis opinio probabilis quoad se est probabilis quoad nos, & neque e contra. 15. Quando unum contradictorium est alicui certum, argumenta etiam insolubilia non possunt ei alterum contradictorium reddere probabile.

VII. **D**ico primo. Sententia probabilis rectè definitur: *judicium fallibile quidem, sed rationabili motivo innixum.* Dicitur *judicium fallibile*, quod est genus in hac definitione. *judicium* quidem, ne confundatur cum dubio propriè dicto. *fallibile*, id est, opinativum, & includens formidinem oppositi, ut discernatur ab assensu scientifico, & fidei Divinæ. Dicitur, *rationabili motivo innixum*. quæ particulæ sunt ultima differentia, qua definitum differt ab opposita specie, videlicet opinione improbabili. Nominè porrò motivi rationabilis illud intelligitur, quod à prudentibus citra passionem & affectum judicantibus existimatur dignum assensu, ita, ut, qui illi præbet assensum, meritò laudari ceu prudens; nequiquam verò velut imprudens possit reprehendi. Tale motivum formaliter habetur per quamlibet veram & certam probabilitatem, sive extrinsecam, sive intrinsecam, de quibus in priori. Ex dictis sequitur primo, motivum, quo nititur opinio probabilis, debere esse positivum, & non sufficere, ut sit probabilis, negationem fundamenti in oppositum. Nam nemo prudenter assentitur objecto hujus prop. *Sidera sunt paria*, licet non habeat motivum dissentientiendi. Sequitur secundo, motivum sententiæ probabilis debere esse magnum, & rationabile non solum absolutè, sive secundum se, sed etiam comparativè ad motiva faventia parti oppositæ, ita ut ab his non enervetur ejus efficacia, & vis trahendi ad assensum: quo modo enervari & elidi solent mo-

tiva cujuslibet hæresis comparata cum motivis fidei Catholicæ. Et hinc sequitur tertio, nullam opinionem esse probabilem, quæ repugnat vel S. Scripturæ, vel traditionibus Ecclesiæ, ejusque definitionibus: quia nemo, nisi temerè opinari potest contrarium ejus, quod comprobatur auctoritas tam infallibilis. Sequitur quarto, nullam sententiam esse probabilem, cujus contradictoria est certa sive certitudine Metaphysica; sive Physica; sive morali. Ratio est: quia certitudo etiam moralis (nam de Physica & Metaphysica res est evidens) in aliqua sententia reperta ita evertit motiva contradictoriæ, ut eis intellectus non possit prudenter assentiri: nititur enim rationibus adeò solidis, ac efficacibus, estque conjuncta cum tam clara, & robusta solutione argumentorum in contrarium, ut omnem de hujus veritate rationabilem formidinem excludat. Lege de his omnibus Terillum *loc. cit. num. 41.* Joan. de Carden. *in Crisi Theolog. tomo 1. tract. 1. disp. 1. item disp. 15. num. 371. & alibi. Illung Theolog. pract. tract. 1. Disp. 1. a. 6. §. 1.*

VIII. Dico Secundo. Opinio probabilis dividitur in intrinsecè, & extrinsecè: in speculativè, & practicè: in directè, & indirectè probabilem. item in probabilem quoad se, & probabilem quoad nos. & hæc demum in certò, & probabiliter probabilem. Opinio intrinsecè probabilis est, quæ nititur rationabili motivo independentè ab auctoritate loquentis. Extrinsecè probabilis est, quæ pro suo motivo habet auctoritatem loquentis. Speculativè probabilis est, quæ nititur motivò alicujus momenti de veritate objecti secundum substantiam, & absque omnibus circumstantiis, vel particulari exercitio Spectati. Practicè probabilis est, quæ habet rationabile motivum pro honestate actus consideratis omnibus circumstantiis hæc & nunc exercendi. Opinio directè probabilis illa dicitur, cujus probabilitas fundatur in ipsa natura

tura objecti. Hoc modo probabile est, inspectâ pictorij artefacti naturâ, pingere non esse opus servile. Indirectè, sive reflexè probabilis est, cujus probabilitas vel sumitur ex probabilitate directas vel ex argumentis in natura rei non fundatis, & aliunde accersitis. ita qui ex illo fundamento, quòd opus pingendi probabiliter non sit servile, judicat, esse probabile, quòd liceat pingere die festo, habet opinionem reflexè probabilem; quia ejus probabilitas oritur ex illa priori tanquam objecto, supra quod reflectit. similiter subditus, cui directè probabile est, bellum esse justum, atque ad illud vocatus à principe judicat, sibi bellare esse licitum ex illo principio, quòd in incertis tutum sit obedire superiori, habet novam probabilitatem, eamque reflexam; licèt fortè dicatur meliùs indirecta: cùm non fundetur in directa, sed in circumstantia extrinsecùs illi adjecta.

IX. Opinio probabilis quoad se est, quæ verè, & à parte rei habet motiva ad rationabilem assensum sufficientia. Probabilis quoad nos est, quæ talia motiva habet in intellectu assentientis. Jam verò probabilitas opinionis vel nobis est certa, ita, ut non dubitemus, aut formidemus de illa: vel est nobis solùm probabilis: sive solùm innotescit probabiliter? si prius, opinio est certò probabilis: si posterius, est solùm probabiliter probabilis. Huc referri potest opinio dubiè probabilis: estque illa, de cujus probabilitate sapientes dubitant, sive de cujus probabilitate meritò dubitatur. Opinio dubiè probabilis nil differt ab opinione tenuiter probabili: quamvis aliqui hanc confundant cum opinione probabiliter probabili, contra quos agit Cardenas *in Crisi Theolog. dissertat. 4.* De cætero sicut efficacia motivorum habet alios & alios gradus, ita & opinio probabilis in ratione probabilis. In supremo gradu constituitur opinio probabilissima, sive probabiliter certa. Hujus motiva tantæ sunt efficacix, ut sententiam ei
oppo-

oppositam relinquunt solum probabiliter, vel omnino dubie probabilem. Sequitur opinio probabilior, quæ nititur motivis efficacioribus: quæ & ipsa possunt esse in majori, vel minori excessu efficaciarum. Quodsi motiva duarum opinionum utrimque sint æqualiter efficacia, opiniones sunt æquè probabiles: si magis & minus efficacia, una est magis, altera minus probabilis. Opinio probabiliter probabilis obtinet infimum gradum probabilitatis (nam dubie, sive tenuiter probabilis vix meretur nomen probabilis) hæc enim ob motivorum, quibus nititur, exilitatem, à pluribus judicari solet improbabilis, licet aliqui ob motivum non leve sive rationis, sive autoritatis eam censeant esse probabilem. Allatis divisionibus jungi potest divisio opinionis in positivè, & negativè probabilem. Positivè probabilis est, quam *Dicto* r. definivimus. Negativè, vel si mavis, præcisivè probabilis est, quæ non habet motivum suadens assensum, sed abstrahit tam à motivo, quam ab ejus carentia. Talis est: *Turca dormit.* hæc enim in meo intellectu ita potest apparere, ut neque cogitem, illam habere motivum pro somno Turcæ, neque carentiam motivi. Ut magis declarentur, quæ hæcenus diximus, habe ulterius

X. Notabile I. Possunt duæ contradictoriæ esse simul positivè probabiles etiam eidem intellectui. Patet hoc in omnibus ferè sententiis celebrioribus contradictoriè oppositis, quarum quælibet nititur motivis tam magnis, ut etiam collata cum motivis partis oppositæ sint digna rationabili assensu. Et ideo vir doctus pensatis utrimque talibus motivis sapissimè judicat, utramque sententiam esse probabilem: ergo in ipsius intellectu ambæ contradictoriæ sunt simul probabiles. Inde tamen non sequitur, quod docuit Caramuel, quando una propositio est probabilis, ejus quoque contradictoriam debere esse positivè probabilem.

Nam

Nam propositionem esse positivè probabilem est illam niti fundamento gravi, atqui quòd una nitatur fundamento gravi, non infert, ejus quoque contradictoriam niti fundamento gravi. Sicut enim nulla est connexio inter esse & non esse ejusdem, ita nulla est connexio inter motium suadens, rem esse, quod habet una, & inter motium suadens, rem non esse, quod habet altera contradictoria, ergo sicut non sequitur: *res est, ergo non est*; ita non sequitur: *datur motium suadens, rem esse; ergo etiam datur motium suadens, rem non esse.* Et fanè probabilitatem unius extremi non arguere probabilitatem positivam oppositi, posset ostendi multis exemplis. Sufficiant duo. Sit uxor dubitans de morte mariti, & superveniat testis fide dignus, qui asseveret, ejus maritum occubuisse in prælio v. g. In hoc casu mulier habet fundamentum grave, & opinionem probabilem de morte viri: at non habet fundamentum ullum, nec consequenter opinionem probabilem de vita illius. Rursus. Si dubitet quisppiam, an aliquod peccatum commiserit? eique occurrat ratio gravis, quòd non commiserit, & solùm levissima, seu potiùs scrupulus, quòd commiserit, talis habet opinionem probabilem, quòd non peccaverit, & non habet opinionem probabilem, quòd peccaverit.

XI. Notabile II. Sententia semel probabilis fieri potest improbabilis. Sic olim erat probabile, absolutionem collatam absentis & validam esse, & quandòque licitam: at modò post declarationem Clementis VIII. ea opinio penitùs evasit improbabilis. Aliæ plures ejusmodi opiniones, ut habet Terill. *q. 5. assert. 9.* quondam probabiles de contractibus, modòque ineundi matrimonium hodie post novas Conciliorum, atque Pontificum declarationes, aut argumenta de novo inventa carent omni probabilitate. Similiter ob motiva magni momenti, quæ antè latebant, à viris doctis detecta potest contingere, ut opinio priùs improba-

U

bilis

bilis reddatur probabilis. Eadem ratione per motiva nova prioribus superaddita sententia minùs probabilis evadit probabilior, & ob unum, vel alterum motivum falsitatis convictum probabilior fit minùs probabilis.

XII. Notabile III. Dantur opiniones speculativè probabiles, quæ sunt practicè improbables. Nam inprimis est speculativè probabile; in materia luxuriæ reperiri parvitatem materiæ, & aspectus quosdam, tactùsque impudicos non continere gravem malitiam: at practicè; quia moraliter est impossibile, tales actiones hîc & nunc exerceri sine proximo periculo libidinosæ delectationis, est improbabile. Deinde (ut plura omitam) est speculativè probabile, Sacramentum Baptismi confici in aqua ex sale resoluta: at non practicè, quia nullum datur rationale motium, quod suadeat, extra casum necessitatis ejusmodi materiam in conficiendo hîc & nunc Baptismo honestè applicari posse.

XIII. Notabile IV. Opinio, quæ per motiva directâ non est probabilis, fit non rarò probabilis indirectè, sive per motiva indirectâ. Ostenditur. Titius bona fide possidens prædium v. g. movente litem Cajo dubitat, an illud sit suum vel non? adhibet omnem diligentiam, ut inveniatur rationem probabilem, qua possit jus suum tueri: at nihil occurrit. Cajo quoque nihil pro se probabile adducit. Quis jam dicat, esse directè probabile Titio, quòd prædium sit suum? at nihilominùs id ipsum ex titulo legitimæ possessionis (qui est motivum indirectum) fit ei probabile. Ulteriùs contingit sæpissimè, ut opinio directè probabilis evadat ob motiva reflexa multò probabilior. Sit alicui consideratâ rei naturâ probabile, quòd pingere die festo sit licitum. Multùm crescet hæc probabilitas, si reflectens super eam sibi persuadeat, unicuique esse licitum agere, quod prudenter credit esse licitum, vel si cogitet, legem vetantem pingere die festo non esse sufficienter promulgatam, &c

XIV.

XIV. Notabile V. Dantur opiniones probabiles quoad se, quæ sæpè non sunt probabiles quoad nos. Nam sæpè dantur vera motiva gravia, & ad fundandum prudentem assensum sufficientia, quæ tamen non omni intellectui, prout sunt, innotescunt: sed hoc est opinionem esse probabilem quoad se, & non esse probabilem quoad nos, id est, quoad illos, quos ea motiva latent: ergo dantur opiniones probabiles quoad se, quæ sæpè non sunt probabiles quoad nos. Similiter dantur opiniones quoad se non probabiles; sed solùm probabiles quoad nos. Patet in hæreticis materialibus. Nam isti ob authoritatem, & rationes hæresifaventes, quas solas acceperunt à suis majoribus, prudenter & inculpatè credunt, vera esse tradita sibi dogmata, & consequenter quoad illos sunt probabilia. Cùm tamen reipta sint improbabilissimi errores, quorum motiva collata cum motivis fidei Catholicæ omnem statim veritatis apparentiam amittunt.

XV. Notabile VI. Ut opinio quæppiam fiat alicui probabilis, non sufficit, eam probari argumentis ex se validis, eique insolubilibus, quando aliunde est certus de veritate contradictorij. Ita in Philosophicis argumenta Zenonis, quibûs probat, non dari motum localem, sunt planè difficilia, neque multi ad ea respondere possunt. Nihilominùs nunquam efficient, ut alicui videatur probabile, non dari motum localem: quia illum existere demonstrat concors, & certa experientia sensuum exteriorum. Similiter nemo efficiet, ut vel rusticus si sit verè Catholicus, & in fide probè instructus, credat probabiliter, non dari Purgatorium; licèt afferat rationes difficiles, & rustico insolubiles. quia hic propter magnitudinem motivorum suæ fidei de existentia Purgatorij est certissimus. Neque obest huic certitudini, quòd nequeat solvere argumenta contraria. Potest enim prudenter existimare, ea posse solvi ab alijs, saltem à doctis, quamvis ipse non possit solvere.